

stičnih epov, Vergilove Eneide, Livijevih zgodb in Ovidovih Metamorfoz do poznontične epike. Tako dobimo sicer vzporedno lep vpogled v zgodovino antične poezije, toda precej nesistematičen pregled mitologije; saj se npr. prej seznanimo s padcem Troje in z Odisejevo vrnitvijo kot pa z miti o stvarjenju sveta in rojstvu bogov.

Tudi sicer se delu pozna literarno-zgodovinska metoda. Fabula vsakega mita se naslanja na parafrazo njegove najbolj dovršene pesniške obdelave (npr. Iliade, Odiseje, atiških tragedij, Eneide). In vendar v mitološki znanosti že od nekdaj velja nečelo, da ni tista varianta, ki je umetniško najbolj izklesana, tudi najbolj pristna; večkrat je kaka skromna notica pri obskurnem aleksandrinskem ali bizantinskem mitografu za osvetlitev pristnosti nekega mita dragocenejša kot npr. Homerjeva Iliada ali Euripidova Medeja.

Vendar vse te slabosti odtehta avtorjeva neizčrpna erudicija in razgledanost. Knjiga vzbuja vtis pestrega mozaika, njeno branje pomeni enkratno kulturno doživetje; poglavje o Odiseji sodi npr. med najlepše, kar je bilo kdaj napisanega o tem Homerjevem epu; seveda pa vsa poglavja ne dosegaajo istega nivoja.

K. Gantar, Ljubljana.

ORAZIO BIANCO, *Terenzio, 'problemi e aspetti dell' originalità*, Edizioni dell' Ateneo, Roma 1962, p. VII + 248, l. 3000.

Kaο što je poznato, Terencije je bio visoko ceñen kao klasik rimske drame, naporedo s Plaustom, od svoġa vremena na sve do novijeg doba. U XIX veku rešeno je pitañe prvenstva meñu ñima dvojicom: Plaustu je priznato prvo mesto zbog veće originalnosti i ÷ivotnosti. Ali od tada se počelo i s potceñivañem i omalovañavañem Terencija. Tek u naše vreme počela se oдавati dužna pravda i Terenciju.

Meñu novijim kñigama koje pokazuju tu tendenciju vidno se ističe kñiga pod gorñim naslovom.

Kaο što vidimo iz sadrġaja, Oraцио Bјанко после предговора и увода говори о уметничким идеалима Теренцијевим, о Теренцију у традицији римске комедије, о композицији његових комедија) где се мање-више задржава на свих шест комада) и о Теренцију као песнику.

О. Б., насупрот ранијем, погрешном схватању да је Теренције исувише Хелен, истиче да он ипак има много римских црта¹, да се он доста разликује од Менандра, свога главног узора; он наглашава особито Теренцијеву склоност ка хуманизму² и реалности³.

Међутим, наш аутор узгред примећује⁴ да није лако издвојити у Теренцијевим делима оно што је његово од онога што је он наследио од својих прет-

¹ „Terenzio vuole che le commedie greche siano adattate al gusto, ai costumi ed alle opinioni romane. Ciò non si consegue soltanto rifacendo le situazioni originali, ma anche tralasciando alcuni particolari della vita [attica] o rendendoli più genericamente“ (p. 23—24).

² „Nel verso terenziano l'uomo è invece visto in rapporto all' umanità e la coscienza di quello che egli è (homo sum), non è la ragione di un limite, ma la condizione che gli fa sentire non estraneo tutto ciò che accade agli altri uomini“ (p. 229).

³ „L'umana comprensione, che è l'elemento fondamentale della visione terenziana della vita, è l'ideale drammatico di una maggiore aderenza alla realtà“ (p. 125).

⁴ „La difficoltà di intendere e valutare l'originalità artistica di Terenzio è evidente, se si considera che codesto senso di umanità, così diffuso poi nelle sue commedie, può esser derivato da un ritocco, sia pur lieve, di un personaggio o situazione dell'originale“ (p. 21).

ходника⁵. Али напори О. Б., као и напори других Теренцијејевих проучава- лаца, нису могли, природно, да сасвим уроде плодом. Дела Теренцијејевих грчких узора остају нам и даље непозната. Sed voluntas laudanda.

О. Б. тврди (р. 28) да је Теренције дао „оригиналан и нов печат комедијама које је он репродуковао“ према својим узорима. Он каже (с. р. 71) да се код Теренција опажа велики уметнички смисао за осећањем у конструкцији појединих призора. Он чак говори о њему као о савршеном и рафинираном уметнику „који је давао тело и живот својим личностима“ (р. 76), подвлачећи његову драмску вештину (р. 86), као и чињеницу да је Теренције, и онда чак кад није правио контаминације, „одузимао и мењао поједине стране“ (р. 94).

Говорећи о разликама између римског комедиографа и његових узора, О. Б. вели да је Теренције јако увеличао и развио улогу Сострате и Лакета у *Свекрви*, док тога није било у грчким оригиналима (р. 116). Он истиче (р. 119) да Теренције није само вршио крупне и битне измене него и да је обављао ситне модификације и ретуширања. Као једну од позитивних новина Теренцијејевих О. Б. наводи то што је римски комедиограф развио радњу од једног дана у два дана у *Човеку који сам себе мучи* (р. 128—130).

Аутор се нарочито много задржава на успешности репродукција овог Плаутовог такмаца. На првом месту то важи за *Евнуха*, „његову најсрећнију комедију“ (р. 133—168). О фином поступку при развијању драме разлаже се и на страни 166. поводом 604. стиха. Аутор се осврће на хуманизам римског аутора на више места⁶.

Орацио Бјанко је навео много литературе не само из XX него и из XIX века, када се почело с одређивањем праве вредности двају римских комичара чија су дела дошла до нас.

На крају аутор даје овакав закључак својим излагањима: „Драма Теренцијејеве личности остаје у суштини оно што је било у узору, али с једним преседаном који је својство римског генија“ (р. 21); „Теренције је изградио Менандрову визију човека од отворене и просте осећајности, која је поузданији аспект његове душе римског грађанина“ (р. 233).

Б. Сивановић, Скопље

VL. GEORGIEV, *Introduzione alla storia delle lingue indeuropee, Incunabula Graeca*, vol IX, Centro di Studi Micenei, Università di Roma. — Roma 1966, стр. VII + 477, голем 8°, цена 10.000 л. ит.

Оваа книга е второ, преработено и дополнето издание на *Исследования по сравнительно-историческому языкознанию*, Москва 1958. Во последниве близу десет години, колку што го делат ова издание од првото, академикот Вл. Георгиев има објавено бројни студии од областа на повеќе и.-е. и др. јазици, како: микенскиот грчки, јазикот на критското линеарно А писмо, тракискиот, дјко-мизискиот, етрурскиот, словенскиот и др. Неговите нови испитувања не можеа да не најдат одраз во оваа книга и затоа таа знатно се разликува од првата. Со оглед на тоа што првото издание е веќе прикажано од потпи- саниот во Ж. А. IX, 1—2, стр. 316—321, овде ќе укажеме накратко само на некои разлики и дополнења.

Најмногу внимание и простор, како во првото така и во ова издание, им се посветува на најстарите јазични слоеви на Балканскиот Полуостров,

⁵ „Sulla base del solo testo latino si possono indicare soltanto alcune aggiunte fatte da Terenzio; ma i ritocchi o la rielaborazione dei caratteri e dei ruoli dei personaggi non sono più determinabili“ (р. 191).

⁶ „quel sentimento non ottimistico, ma dignitoso e pieno di speranza che hanno della vita i suoi personaggi, quel non poter ammettere che l'uomo possa anche deliberatamente far del male“ (р. 211).